Procedury interwencji
w przypadku stwierdzenia krzywdzenia dziecka
(załącznik nr 9)

Krzywdzenie dziecka - każde zamierzone lub niezamierzone działanie lub zaniechanie działań ze strony osoby dorosłej, które ujemnie wpływa na rozwój fizyczny lub psychiczny dziecka (*definicja WHO*). Krzywdzenie dzieci to też bezczynność społeczeństwa lub instytucji, a także rezultat takiej bezczynności, który ogranicza równe prawa i zakłóca ich optymalny rozwój.

Można wyróżnić następujące wymiary zjawiska krzywdzenia dziecka:

przemoc psychiczna – przymus, groźby, obrażanie, wyzywanie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, krzyczenie, wyśmiewanie, lekceważenie, karanie ciszą lub milczeniem, izolacja, itd.
przemoc fizyczna – szarpanie, kopanie, popychanie, policzkowanie, przypalanie papierosem, bicie ręką przy użyciu przedmiotów, klaps, stosowanie nadmiernej siły przy przytrzymywaniu dziecka, itd.
przemoc seksualna – gwałt, wymuszanie współżycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych zachowań seksualnych, przekraczanie granic fizyczności dziecka, dotyk bez zgody, itd.
przemoc ekonomiczna – unikanie płacenia alimentów, zakazywanie członkowi rodziny pracy lub edukacji w celu zdobycia zatrudnienia, przywłaszczanie do swoich celów wspólnych środków na utrzymanie rodziny, itd.
zaniedbanie – głodzenie, niedostarczanie odpowiedniej ilości jedzenia, nieodpowiednia higiena lub jej brak, niezgłaszanie się z dzieckiem do lekarza (gdy tego wymaga), brak leczenia mimo zaleceń lekarzy, niedopilnowanie w kwestii edukacji, brak przejawiania zainteresowania, w jaki sposób dziecko spędza wolny czas, jaki ma zainteresowania, problemy oraz potrzeby.
alienacja rodzicielska - ograniczenie kontaktu i izolowanie dziecka od drugiego rodzica, odcinanie drugiego rodzica od informacji dotyczących dziecka, wymazywanie drugiego rodzica z życia dziecka, niszczenie zdjęć i pamiątek, przedstawianie drugiego rodzica w złym świetle, zakazywanie dziecku swobodnego mówienia i wyrażania miłości do drugiego rodzica.
cyberprzemoc – przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli.

przemoc domowa – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

1) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
2) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
3) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
4) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
5) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej;

pracownik szkoły – osoba zatrudniona na podstawie umowy pracę, mianowania powołania lub umowy cywilno-prawnej. Osoby pracujące w szkole dzielą się na pracowników pedagogicznych i niepedagogicznych;

dziecko – osoba przyjęta do szkoły w toku postępowania rekrutacyjnego, po dopełnieniu wszelkich niezbędnych formalności przez rodziców i ucząca się w szkole;

zespół interwencyjny to powołany przez Dyrektora szkoły w przypadku podejrzenia stosowania przemocy fizycznej lub psychicznej o dużym nasileniu oraz podejrzenia wykorzystania seksualnego.

Procedury interwencji w przypadku stwierdzenia krzywdzenia dziecka

1. Procedury interwencji w przypadku krzywdzenia dziecka poza szkołą.

Nauczyciel:

1) Wnikliwie obserwuje dziecko: jego wygląd, zachowania, prace plastyczne, zabawy.
2) Przeprowadza rozmowę z rodzicami, innymi nauczycielami i zbiera dokumentację
3) opartą na bazie otrzymanych wiadomości i obserwacji/ notatka służbowa/opis zachowań dziecka/.
4) Przekazuje spostrzeżenia psychologowi, który przeprowadza rozmowę z opiekunami dziecka na temat jego krzywdzenia lub zaniedbywania. Uświadamia rodzicom lub opiekunom prawnym skutki takiego

postępowania dla dalszego rozwoju dziecka i informuje Dyrektora o zaistniałej sytuacji. W razie potrzeby przedstawia też regulacje prawne związane z tą sytuacją oraz etapy dalszego postępowania placówki, w przypadku, gdy nie nastąpi zmiana w złym traktowaniu dziecka. Rodzinę należy objąć pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

5) W trudnych sytuacjach lub zaniedbywaniu o dużym nasileniu lub dokonania przestępstwa wobec dziecka, zostaje powołany zespół d/s pomocy, który:
    a) weryfikuje dane dostępnymi sposobami: wywiad terapeutyczny, rozmowa z opiekunami, badanie psychologiczne, analiza wytworów dziecka, badanie medyczne;
    b) gdy dotychczasowe działania nie przynoszą pozytywnych efektów wyznaczone osoby powiadamiają jednostkę pomocy społecznej lub sąd rodzinny;
    c) zespół powiadamia również policję i prokuraturę w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa na szkodę dziecka oraz podejmuje objęcia rodziny „Niebieską Kartą"/przypadek krzywdzenia dziecka/ zgłoszenie wniosku do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego - w przypadku przemocy w rodzinie, sąd rodzinny – w przypadku niewłaściwego wykonywania władzy rodzicielskiej, braku porozumienia między rodzicami w kwestiach dotyczących dziecka, zagrożenia dziecka demoralizacją.

Gdy zauważono przypadek krzywdzenia dziecka interwencja powinna mieć charakter niezwłoczny.

2. Procedury interwencji w przypadku krzywdzenia dziecka przez pracownika szkoły:

1) Osoba będąca świadkiem sytuacji krzywdzenia dziecka powiadamia o incydencie osobę odpowiedzialną za Politykę lub w formie pisemnej bezpośrednio do Dyrektora szkoły, z wyłączeniem sytuacji wymagających niezwłocznego zareagowania.
2) Dyrektor przeprowadza rozmowę z pracownikiem, zarządza jego obserwację (otrzymuje upomnienie) - w przypadku kar porządkowych.
3) W przypadku powtórzenia się sytuacji takich jak: (nauczyciel lub pracownik szkoły obraża słownie dzieci używając głośnych obraźliwych krzyków, szarpie, poszturchuje, wyśmiewa przy innych dzieciach, nie pomaga w momencie, kiedy dziecko ewidentnie tego potrzebuje) - pracownik otrzymuje upomnienie, a następnie naganę.

4) W sytuacjach, gdy Dyrektor otrzymuje informację, że pracownik dopuścił się przemocy seksualnej w stosunku do dziecka lub po raz kolejny dopuścił się do stosowania przemocy fizycznej lub psychicznej wówczas natychmiast zostają wszczęte zewnętrzne procedury:
   - Osoba podejrzewająca krzywdzenie dziecka przez pracownika w szkole zgłasza problem Dyrektorowi szkoły.
   - Dyrektor zapoznaje się z okolicznościami zdarzenia, prowadzi rozmowę wyjaśniającą z pracownikiem szkoły podejrzanym o krzywdzenie, dzieckiem (w obecności pedagoga szkolnego), jego rodzicami.
   - Odsuwa pracownika od bezpośredniej pracy z dziećmi do czasu wyjaśnienia zdarzenia.
   - Wszystkie czynności dokumentowane są protokołem, który składa się z wyjaśnień uczestników postępowania.
   - W przypadku, gdy doszło do naruszenia praw lub dobra dziecka, Dyrektor ma 14 dni kalendarzowych na zawiadomienie o zdarzeniu rzecznika dyscyplinarnego. Termin ten liczy się od dnia powzięcia informacji o zdarzeniu.
   - Zawiadomienie rzecznika dyscyplinarnego nie musi być pisemne, dozwolona jest także forma telefoniczna czy też elektroniczna. W treści takiego zawiadomienia warto szczegółowo opisać zdarzenie, na podstawie którego Dyrektor wysnuł podejrzenie popełnienia przez nauczyciela przewinienia dyscyplinarnego.

3. Postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka przez kolegów:

1) Osoba będąca świadkiem sytuacji zgłasza problem wychowawcy grupy.
2) Wychowawca przeprowadza rozmowę z dzieckiem krzywdzonym i osobami krzywdzącymi.
3) Wychowawca powiadamia rodziców obu stron.
4) W przypadku powtórzenia się incydentu powiadomiony zostaje Dyrektor szkoły, który zwołuje radę pedagogiczną, na której zostaje ustalony plan dalszych działań oraz zostaje uruchomiona procedura postępowania z dzieckiem sprawiającym trudności wychowawcze.
5) Dla zwiększenia skuteczności interwencji należy zaangażować również psychologa, który da pozytywne wsparcie, ukierunkuje, jak radzić sobie w trudnych sytuacjach, jak reagować na krzywdzenie, komu zgłaszać, gdy do niego dochodzi.
   - Z przebiegu interwencji sporządza się kartę interwencji. Kartę załącza się do dokumentacji dziecka gromadzonej w szkole.

- Wszyscy pracownicy szkoły i inne osoby, które w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych uzyskały informację o krzywdzeniu dziecka lub informacje z tym związane, są zobowiązane do zachowania tych informacji w tajemnicy, wyłączając informacje przekazywane uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych.

4. Procedury postępowania w przypadku podejrzenia, że uczeń jest ofiarą przemocy w rodzinie:

1) Nauczyciel przyjmuje od ucznia informację, zapewniając dyskrecję zgłaszającemu poprzez wysłuchanie go bez świadków. Zapisuje datę i godzinę zgłoszenia, może sporządzić notatkę służbową.
2) Nauczyciel informuje o zaistniałym fakcie lub zdarzeniach wychowawcę klasy i Dyrektora szkoły.
3) Jeżeli stan ucznia wskazuje na zagrożenie jego zdrowia i życia nauczyciel lub Dyrektor wzywa lekarza.
4) Dyrektor z wychowawcą i o ile to możliwe z psychologiem szkolnym, dbając o dyskrecję, przeprowadzają rozmowę z poszkodowanym (gdzie i kiedy doszło do zdarzenia lub zdarzeń, jaka była ich częstotliwość).
5) Dyrektor wzywa do szkoły rodzica (opiekuna) lub osobę z najbliższej rodziny pokrzywdzonego, którzy nie są sprawcami przemocy wobec ucznia.
6) Dyrektor podejmuje decyzję o wdrożeniu procedury „Niebieskiej Karty" i wyznacza pracownika, który ją przeprowadza.
7) Dyrektor niezwłocznie po wdrożeniu procedury zawiadamia przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego i przekazuje mu sporządzoną dokumentację pokrzywdzonego.
8) W przypadku osoby nieletniej, która jest sprawcą przemocy, Dyrektor zawiadamia sąd rodzinny.

5. Niebieska Karta – procedury realizacji w Publicznej Szkole Podstawowej im. Ziemi Grójeckiej w Zaborowie:

Procedura "Niebieskiej Karty" - przeciwdziałanie przemocy w rodzinie:

1) Przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w

szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

2) Od 28.09.2023 obowiązują przepisy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury "Niebieskiej Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870).
3) Typy przemocy w rodzinie:
   - przemoc fizyczna;
   - przemoc emocjonalna;
   - zaniedbywanie;
   - wykorzystanie seksualne;
   - małoletni świadkiem przemocy.
4) Procedura „Niebieskiej Karty" nakłada na szkołę określone zadania w przypadku uzasadnionego podejrzenia o stosowanie wobec ucznia przemocy domowej, jeżeli np. uczeń: ma ślady przemocy fizycznej – ślady uderzeń, oparzeń, siniaki, rany, często zdarzające się opuchlizny, złamania, zwichnięcia itd.
5) Ma ślady przemocy psychicznej – moczenie, nadmierna potliwość, bóle, zaburzenia mowyzwiązane z napięciem nerwowym itd. Przejawia trudności w nawiązywaniu kontaktu, ma niską samoocenę, wycofanie, lęki, depresję, płaczliwość, zachowania destrukcyjne, agresję, apatię, nieufność, uzależnianie się od innych, zastraszenie, unikanie rozmów itd.
6) Ma brudny strój, nieodpowiedni do pory roku, rozwój, wzrost i wagę nieadekwatne do wieku, nie korzysta z pomocy lekarza mimo przewlekłej choroby itp. Karta stanowi ważny element w walce z przemocą w rodzinie, ponieważ dokumentuje sytuację pokrzywdzonego ucznia i stanowi dowód w postępowaniu przygotowawczym i ewentualnej sprawie karnej o znęcanie się.
7) Rozpoznanie przemocy w rodzinie i wypełnienie „Niebieskiej Karty" to początek procesu wspierania ofiary przemocy.
8) Podejmowanie interwencji wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywające się na podstawie procedury „Niebieskiej Karty" nie wymaga zgody ucznia dotkniętego przemocą.
9) Wszczęcie procedury na terenie szkoły następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta"– A w obecności ucznia, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięty przemocą w rodzinie. Wszczynając procedurę, podejmuje się działania interwencyjne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa takiemu uczniowi.

Realizacja procedury „Niebieskiej Karty" w Publicznej Szkole Podstawowej im. Ziemi Grójeckiej w Zaborowie:

1) „Niebieskie Karty" zakłada nauczyciel, który stwierdza, że w rodzinie ucznia dochodzi do przemocy (decyzję o założeniu „Niebieskiej Karty" warto podjąć po konsultacjach oraz w porozumieniu z zespołem wychowawczym).
2) Wszczęcie procedury następuje poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A" w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.
3) W przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec niepełnoletniego ucznia, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego.
4) Jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wobec małoletniego są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania z udziałem ucznia przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej.
5) Działania z udziałem ucznia, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięty przemocą w rodzinie, powinny być prowadzone w miarę możliwości w obecności pedagoga szkolnego lub psychologa.
6) Po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A" osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przekazuje się formularz „Niebieska Karta – B".
7) W przypadku, gdy przemoc w rodzinie dotyczy niepełnoletniego ucznia, formularz „Niebieska Karta – B" przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie (formularza „Niebieska Karta – B" nie przekazuje się osobie, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie).
8) Wypełniony formularz „Niebieska Karta – A" niezwłocznie, nie później niż w terminie 5 dni roboczych od dnia wszczęcia procedury, przekazuje się do zespołu interdyscyplinarnego.

6. Procedury postępowania w przypadku agresywnego zachowania się ucznia wobec innych uczniów:

1) Nauczyciel przerywa agresywne zachowanie ucznia lub grupy uczniów.
2) Natychmiast informuje wychowawcę klasy lub psychologa szkolnego o zdarzeniu.

3) Wychowawca lub psycholog przeprowadza rozmowę z uczniem lub uczniami na temat zdarzenia, sporządza notatkę służbową (opis zdarzenia, osoby uczestniczące, sprawca, poszkodowany).
4) Wychowawca informuje rodziców (opiekunów) ucznia lub uczniów, uczestników zdarzenia o zaistniałej sytuacji (odnotowuje ten fakt w dzienniku).
5) W przypadku powtarzania się sytuacji wychowawca zgłasza ten fakt do psychologa szkolnego oraz powiadamia Dyrektora szkoły o przypadkach szczególnie drastycznych zachowań agresywnych (stwarzających zagrożenie dla zdrowia lub życia).
6) Wychowawca ucznia lub uczniów w porozumieniu z Dyrektorem szkoły stosuje wobec ucznia lub uczniów kary określone w Statucie szkoły.

7. Procedura postępowania w przypadku znęcania się, przemocy fizycznej, słownej, psychicznej stosowanej wobec małoletniego:

1) Jeśli dziecko nie czuje się bezpiecznie, powinno powiedzieć o tym wychowawcy. Jeśli ma świadków przemocy stosowanej wobec siebie, informuje o tym nauczyciela. Prosi o reakcję, wsparcie i pomoc. Dziecko powinno także poinformować rodziców o tym, co go spotyka.
2) Nauczyciel (wychowawca), do którego zgłosiło się dziecko, podejmie działania, mające na celu wyjaśnienie zaistniałej sytuacji. Działania te może podjąć we współpracy z rodzicami, jeśli wyrażą oni wolę uczestniczenia w postępowaniu wyjaśniającym.
3) Szkoła, zgodnie ze swoim statutem, bezzwłocznie podejmie działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował fakt jakiejkolwiek przemocy czy agresji lub został o nim poinformowany jest przerwanie tego zachowania.
4) Po wyjaśnieniu okoliczności i ustaleniu rodzaju zachowania o charakterze przemocy wobec dziecka, wysłuchaniu wyjaśnień sprawcy lub sprawców przemocy, wychowawca podejmie stosowne działania zgodne ze Statutem szkoły.
5) Wobec ucznia przejawiającego zachowania agresywne stosuje się określone konsekwencje przewidziane w Statucie szkoły.
6) Jeśli uczeń będzie potrzebować dodatkowego wsparcia emocjonalnego powinien poprosić o rozmowę z Pedagogiem, Psychologiem szkolnym (lub innym nauczycielem, któremu ufa).

7) Pedagog, Psycholog szkolny może dziecku udzielić pomocy psychologicznej oraz wskazać, jak należy radzić sobie w tego typu sytuacjach. Pomocy tej udzielać może systematycznie, dopóki będzie ona uczniowi potrzebna.
8) Jeśli sytuacja nie ulegnie zmianie i w dalszym ciągu ktoś będzie się znęcał nad dzieckiem, ponownie uczeń powinien poinformować o tym wychowawcę oraz swoich rodziców. Wspólnie z wychowawcą i rodzicami uczeń może też przedstawić sprawę Dyrektorowi, który zastosuje kolejne, przewidziane prawem szkolnym konsekwencje wobec sprawcy lub sprawców przemocy.
9) W przypadku poważnego naruszenia nietykalności osobistej Dyrektor szkoły zgłasza sprawę agresji fizycznej na policję w celu wyciągnięcia konsekwencji prawnych wobec agresora.
10) W przypadku ciągłego, uporczywego znęcania się nad dzieckiem oraz nieskutecznej reakcji szkoły na działania sprawcy rodzice mogą zgłosić ten fakt do Kuratorium Oświaty w Radomiu, które podejmie działanie wyjaśniające.

8. Procedura postępowania w przypadku celowego niszczenia lub kradzieży rzeczy małoletniego:

1) Uczeń zgłasza zdarzenie kradzieży lub zniszczenia swoich rzeczy wychowawcy lub innemu nauczycielowi – objaśnia okoliczności zdarzenia. Informuje o ewentualnych świadkach zaistniałej sytuacji.
2) Mówi o tym zdarzeniu swoim rodzicom.
3) O zaistniałym zdarzeniu uczeń może opowiedzieć Pedagogowi szkolnemu, który zgodnie z potrzebami ucznia, udzieli mu wsparcia pedagogiczno-psychologicznego lub zaproponuje inną formę pomocy.
4) Wychowawca informuje rodziców, pedagoga oraz Dyrektora szkoły o zaistniałym zdarzeniu. Przekazuje tę informację również rodzicom ucznia.
5) Wychowawca przeprowadza rozmowę ze świadkami – jeśli tacy są wskazani.
6) Jeżeli sprawca celowego zniszczenia lub kradzieży rzeczy ucznia został ustalony lub wskazany, szkoła informuje o tym jego rodziców; wychowawca i pedagog szkolny zgodnie ze statutem szkoły podejmują działania wyjaśniające zaistniałą sytuację oraz informują o nich i ich wyniku rodziców sprawcy.
7) Szkoła zgodnie ze swoim statutem stosuje wobec sprawcy czynu środki dyscyplinujące. Zobowiązuje też sprawcę do oddania uczniowi skradzionej rzeczy lub w uzgodnieniu z jego rodzicami – do ewentualnego pokrycia kosztów skradzionej lub zniszczonej rzeczy.

8) Jeśli w wyniku postępowania wyjaśniającego nie jest możliwe ustalenie sprawcy kradzieży, szkoła poinformuje rodziców poszkodowanego o kradzieży lub zniszczeniu należącej do ucznia rzeczy oraz przekaże rodzicom informację o możliwości zgłoszenia tego faktu policji.

9. Procedura postępowania w przypadku nierównego traktowania, dyskryminacji małoletniego:

1) Uczeń powinien porozmawiać z nauczycielem, któremu ufa lub wychowawcą i opowiedzieć szczerze o tym, czego, z jakiego powodu i od kogo doświadczył, poprosić nauczyciela o pomoc oraz interwencję w tej sprawie.
2) Uczeń także o całej sytuacji powinien poinformować także swoich rodziców, przedstawić im wszystkie okoliczności zdarzenia.
3) Uczeń może także zasięgnąć porady szkolnego Pedagoga – opowiedzieć mu o swoich obawach, przeżyciach i odczuciach. Pedagog szkolny zgodnie z potrzebami ucznia udzieli uczniowi pomocy pedagogiczno-psychologicznej.
4) W przypadku nieotrzymania pomocy ze strony szkoły, rodzice ucznia mogą zgłosić sprawę do właściwego kuratorium oświaty i następnie do Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka.
5) Wychowawca i Pedagog szkolny podejmują działania wyjaśniające okoliczności zdarzenia, zmierzające do określenia jego znaczenia dla dziecka oraz ustalenia sprawcy lub sprawców. Informują o zdarzeniu Dyrektora szkoły.
6) Po ustaleniu sprawców poinformują o tym ich rodziców.
7) Szkoła po wysłuchaniu sprawcy, uwzględniając wagę czynu oraz motywację sprawcy do popełnienia takiego czynu, zastosuje określone w Statucie środki dyscyplinujące sprawcę. Poinformuje o nich rodziców sprawcy.

10. Postępowania w przypadku stwierdzenia faktu kradzieży przez ucznia:

1) Nauczyciel zawiadamia o zdarzeniu wychowawcę lub dyrektora.
2) We współpracy z wychowawcą lub dyrektorem ustala okoliczności kradzieży dokonanej przez ucznia (z zachowaniem nietykalności osobistej ucznia).
3) Wzywa rodziców (opiekunów) sprawcy, przeprowadza rozmowę z uczniem w ich obecności, z której sporządza notatkę podpisaną przez rodziców.
4) Sprawca podejmuje zadośćuczynienie poszkodowanemu w kradzieży.
5) Wychowawca w porozumieniu z Dyrektorem szkoły ustala dla ucznia karę określoną w Statucie szkoły.

11. Procedury postępowania, w przypadku jeżeli nauczyciel podejrzewa krzywdzenie dziecka – przemoc seksualną:

1) Nauczyciel informuje o swoich spostrzeżeniach wychowawcę, psychologa lub Dyrektora szkoły.
2) Wychowawca we współpracy z psychologiem lub Dyrektorem szkoły podejmuje działania pomocowo – interwencyjne:
   - zapewnia dziecku bezpieczeństwo fizyczne,
   - zapewnia emocjonalne wsparcie dla dziecka i rodziny,
   - zapewnia pomoc medyczną,
   - uruchamia działania prawne,
   - wskazuje konieczność i możliwość pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej.
3) W przypadku, kiedy znamy (lub podejrzewamy) osobę będącą sprawcą wykorzystywania, wychowawca:
   - izoluje ją od dziecka,
   - dba o to, aby dziecko nie zostawało samo,
   - zapewnia dziecku poczucie bezpieczeństwa,
   - informuje dziecko, że niczemu nie jest winne, nie ponosi odpowiedzialności za to co się stało.

12. Procedury postępowania w przypadku innego zagrożenia bezpieczeństwa pobytu uczniów na terenie szkoły np. chęci zabrania ucznia z zajęć przez osobę nieupoważnioną lub nieznaną, uprowadzenia ucznia, wtargnięcia osób obcych:

1) Poinformować stronę o konieczności udania się do Dyrektora szkoły w celu wyjaśnienia sprawy.
2) Zawiadomić koordynatora ds. bezpieczeństwa tj. pedagoga, a jeśli sytuacja tego wymaga to również policję.
3) Uniemożliwić wykonanie niezgodnego z prawem działania – jeśli to konieczne – użyć tyle siły, ile to niezbędne, gdy sytuacja tego wymaga.

13. Procedury postępowania w przypadku cyberprzemocy:

Cyberprzemoc – przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych.

Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS.

Telefon Zaufania dla dzieci i młodzieży - **116 111**
Telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci – **800 100 100,** dyzurnet@dyzurnet.pl

Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy:

1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły,
2) czy treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.

1) W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne. W przypadku pierwszej z sytuacji rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś w przypadku drugiej należy rozważyć zgłoszenie incydentu na policję oraz zgłosić go do serwisu Dyżurnet (dyzurnet.pl).
2) W przypadku udostępniania treści opisanych wcześniej jako szkodliwych/ niedozwolonych/nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia przez ucznia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłowić mu szkodliwość tego czynu. Działania szkoły powinny koncentrować się jednak na aktywnościach wychowawczych. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na policję.
3) Dzieci - ofiary i świadków zdarzenia należy od pierwszego etapu interwencji otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać w warunkach jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, że kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę.

W jej trakcie należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści:

- Należy koniecznie powiadomić rodziców (opiekunów) o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka.
- W przypadku kontaktu dziecka z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki nastąpił kontakt dziecka z nimi.

Poszukiwanie przez dziecko tego typu treści w sieci lub podsuwanie ich dziecku przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego np. kontakty z osobami handlującymi narkotykami czy proces rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.

- W przypadku, gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary – w klasie lub w szkole, wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.
- W przypadku naruszenia prawa np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą należy – w porozumieniu z rodzicami dziecka - niezwłocznie powiadomić policję.
- Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami (opiekunami) dziecka.
- Osobami, które mogą zgłosić o podejrzeniu lub zaistnieniu cyberprzemocy mogą być: poszkodowany uczeń (ofiara), jego rodzice (opiekunowie), inni uczniowie, świadkowie zdarzenia, nauczyciele.
- W szkole zgłaszanie wypadków cyberprzemocy odbywa się według następujących zasad:
    - uczeń, ofiara lub świadek cyberprzemocy informuje wychowawcę klasy lub w wypadku jego nieobecności psychologa lub Dyrektora szkoły o wystąpieniu takiego zjawiska,
    - jeśli wiedzę o zajściu posiada nauczyciel nie będący wychowawcą, przekazuje informację wychowawcy klasy, który informuje o fakcie psychologa i Dyrektora,
    - psycholog i Dyrektor szkoły wraz z wychowawcą klasy dokonują analizy zdarzenia i planują dalsze postępowanie,
    - do szkoły należy ustalenie okoliczności zdarzenia i ewentualnych świadków, przeprowadzenie rozmów z ofiarą, świadkami i sprawcami incydentu. **Ważne, aby nie konfrontować sprawcy cyberprzemocy z ofiarą.**
    - nauczyciel zajęć komputerowych w miarę możliwości zabezpiecza dowody i ustala tożsamość sprawcy cyberprzemocy.

- Wszelkie dowody cyberprzemocy, w miarę możliwości, zostają zabezpieczone i zarejestrowane. Należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz, jeśli to możliwe, dane nadawcy (nazwę użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego, itp.) lub adres strony www, na której pojawiły się szkodliwe treści czy profil.
- Szkoła podejmuje działania mające na celu identyfikację sprawcy cyberprzemocy. W sytuacji, kiedy ustalenie sprawcy nie jest możliwe, należy skontaktować się z dostawcą usługi w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów. W przypadku, gdy zostało złamane prawo, a tożsamości sprawcy nie udało się ustalić należy bezwzględnie skontaktować się z policją.
- W przypadku, gdy sprawca cyberprzemocy jest uczniem szkoły, wychowawca, Dyrektor i psycholog powinni podjąć dalsze działania, do których należy:
- przeprowadzenie rozmowy z uczniem - sprawcą o jego zachowaniu,
- powiadomienie rodziców (opiekunów) sprawcy i omówienie z nimi zachowania dziecka,
- objęcie sprawcy pomocą psychologiczno – pedagogiczną.

- Wobec sprawcy cyberprzemocy szkoła stosuje standardowe kary jak wobec sprawców każdej przemocy, zawarte w Statucie szkoły.
- Ofiara cyberprzemocy otrzymuje w szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczną udzielaną przez psychologa lub wychowawcę. Podczas rozmowy z uczniem, który jest ofiarą cyberprzemocy, należy zapewnić go o tym, że postąpił właściwie zgłaszając wydarzenie.
- Dziecko-ofiara powinno otrzymać poradę, jak ma się zachowywać, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa, przede wszystkim:
  - nie utrzymywać kontaktów ze sprawcą,
  - nie kasować dowodów tj. e-maili, SMS-ów, MMS-ów, zdjęć, filmów,
  - zmienić dane kontaktowe np. na komunikatorze, zmiana adresu e-mail, a nawet w szczególnie trudnych sytuacjach numeru telefonu (oczywiście robią to rodzice),
  - podczas rozmowy bardzo ważna jest obserwacja dziecka i zwrócenie uwagi na jego pozawerbalne zachowanie (zażenowanie, smutek, poczucie winy),
  - należy monitorować sytuację ucznia w kierunku, czy nie są stosowane wobec niego żadne akty odwetu.

14. Procedura postępowania z dzieckiem sprawiającym trudności wychowawcze:

Cele procedury

- usprawnienie i zwiększenie skuteczności oddziaływań wychowawczych szkoły w sytuacjach trudnych;
- wskazanie działań naprawczych (korekcyjnych, terapeutycznych);
- zapobieganie powtarzaniu się zachowań niepożądanych poprzez wskazanie działań profilaktycznych;
- wypracowanie metod współpracy ze środowiskiem rodzinnym wychowanka.

1) Nauczyciel nawiązuje kontakt z rodzicami w celu przekazania i pozyskania dodatkowych informacji oraz uzgodnienia wspólnego oddziaływania wychowawczego.
2) Kontakty rodziców/opiekunów z nauczycielami przebiegają według ustalonego i podanego na początku roku szkolnego harmonogramu, uwzględniającego zebrania z rodzicami.
3) Rodzice/opiekunowie mają możliwość kontaktów dodatkowych poza ustalonym harmonogramem w miarę potrzeb wynikających z aktualnych sytuacji, ale powinny one odbywać się po uprzednim ustaleniu z nauczycielem terminu i miejsca takiego spotkania.
4) Miejscem kontaktów nauczycieli z rodzicami może być jedynie szkoła. Nauczyciele przeprowadzają rozmowy z rodzicami tylko w danym pomieszczeniu, a nie na korytarzu.
5) W sytuacjach uzasadnionych wychowawczo nauczyciel organizuje spotkanie indywidualnez rodzicami/opiekunami w uzgodnionym miejscu i terminie, poza ustalonym harmonogramem
6) Nie dopuszcza się rozmów nauczycieli z rodzicami/opiekunami i udzielania informacji
   o dziecku w czasie trwania zajęć.
7) Wszelkie uwagi i wnioski dotyczące pracy szkoły kierowane są przez rodziców lub opiekunów kolejno do:
   - nauczyciela/specjalistów,
   - dyrektora
   - rady pedagogicznej,
   - organu nadzorującego.
8) Nauczyciel podejmuje działania wychowawcze zmierzające do eliminacji

trudności i rozwiązywania problemów dziecka:

- za zgodą rodziców kieruje dziecko na konsultacje specjalistyczną (psycholog, terapeuta),
- opracowuje program działań z dzieckiem w oparciu o wnioski wynikające zprzeprowadzonych badań,
- prowadzi działania kompensacyjne.

9) Nauczyciel wspomaga rodziców w pracy z dzieckiem poprzez :
   - wskazanie odpowiadającej problemowi literatury,
   - przekazywanie propozycji zabaw i ćwiczeń,
   - dostarczanie wiedzy o instytucjach wspomagających rodzinę,
   - skierowanie do specjalisty.

10) Nauczyciel szczegółowo zapoznaje członków rady pedagogicznej z zaistniałym problemem i przedstawia podejmowane wnioski do realizacji.
11) Kierując się dobrem dziecka w przypadku pojawiających się problemów rozwojowych i braku współpracy, Dyrektor przeprowadza w obecności nauczycieli grupy rozmowę z rodzicami i sporządza z tego spotkania notatkę służbową.
12) Wszelkie sygnały na temat zachowania dziecka kierowane do nauczyciela muszą zostać odnotowane. Z każdej ,,trudnej" rozmowy indywidualnej z rodzicami należy sporządzić notatkę służbową z podpisem osób uczestniczących w rozmowie.
13) przypadku braku zgody rodzica na przeprowadzenie badań specjalistycznych oraz braku jakiejkolwiek współpracy ze szkołą, przy problemie dotyczącym dziecka zagrażającego bezpieczeństwu innych, rada pedagogiczna podejmuje decyzję o skierowaniu wniosku do sadu rodzinnego o wgląd w sytuację rodziny i dziecka.

15. Procedura postępowania – naruszenie prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania w sieci danych osobowych lub wizerunku małoletniego:

1) Gdy sprawcą jest uczeń – kolega ofiary ze szkoły czy klasy, uczeń powinien skontaktować się z wychowawcą, przedstawić mu sytuację (szczegóły sprawy), okoliczności naruszenia praw ucznia.
2) Uczeń informuje jednocześnie o zaistniałym zdarzeniu rodziców.
3) W miarę możliwości zabezpiecza dowody naruszenia praw.
4) Gromadzi sam lub z pomocą osoby dorosłej, posiadającej umiejętności z

zakresu technologii cyfrowej, materiały świadczące o wystąpieniu nieodpowiedniego lub niedozwolonego prawem działania – w formie elektronicznej (email, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze lub mms/sms).

5) Przekazuje dowody rodzicom i wychowawcy. Dokonuje zmian identyfikujących go w sieci – powinni być przy tym rodzice ucznia.
6) Szkoła podejmie działania mające na celu ustalenie sprawcy naruszenia praw ochrony wizerunku i danych osobowych. Jeśli sprawcą okaże się uczeń szkoły, którego działaniu nie przyświecał świadomy zamiar wyrządzenia szkody majątkowej lub osobistej (był to np. niestosowny żart, niewłaściwe zachowanie wobec ucznia), szkoła podejmie zgodne z jej Statutem działania wychowawcze i dyscyplinujące sprawcę.
7) Jeżeli naruszenie praw skutkuje dla ucznia dużym obciążeniem emocjonalnym, powinien zwrócić się do pedagoga, psychologa szkolnego o wsparcie, którego potrzebuje. Zaplanują oni wraz z uczniem i rodzicami rodzaj pomocy dla dziecka oraz wdrożą działania chroniące go przed stresem, lękiem, wstydem lub innymi emocjami, których doświadcza.
8) Szkoła zapewni uczniowi opiekę pedagogiczno-psychologiczną. W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych na rzecz ucznia i w razie potrzeby, którą zgłosi wraz ze swoimi rodzicami, może skierować go za zgodą rodziców do placówki specjalistycznej.
9) Powiadomi ucznia i jego rodziców o swoich działaniach w celu usunięcia skutków postępowania sprawcy, jeżeli był uczniem szkoły (np. usunięcie z Internetu intymnych zdjęć, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym).
10) Zadba o to, aby informacje narażające ucznia na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.

Pamiętaj!

Każde zachowanie o charakterze przemocy, również seksualnym, wobec osoby małoletniej jest przestępstwem. Szkoła ma obowiązek zgłosić sprawę wykorzystywania seksualnego osoby małoletniej na policję. Sposób postępowania w sytuacji krzywdzenia małoletnich określa procedura „Niebieskiej Karty" – polega ona na podejmowaniu interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się wg ustalonych zasad prawnych. Do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty" nie jest konieczna pewność występowania przemocy, wystarczy jej uzasadnione podejrzenie.